

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ЧЕТИРИДЕСЕТ И ТРЕТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Проект!

ЗАКОН ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ
НА КОДЕКСА ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ
(загл. изм. - дв, бр. 67 от 2003 г.)

Обн. ДВ. бр.110 от 17 Декември 1999г., изм. ДВ. бр.55 от 7 Юли 2000г., изм. ДВ. бр.64 от 4 Август 2000г., изм. ДВ. бр.1 от 2 Януари 2001г., доп. ДВ. бр.35 от 10 Април 2001г., изм. ДВ. бр.41 от 24 Април 2001г., изм. ДВ. бр.1 от 4 Януари 2002г., изм. ДВ. бр.10 от 29 Януари 2002г., изм. ДВ. бр.45 от 30 Април 2002г., изм. ДВ. бр.74 от 30 Юли 2002г., доп. ДВ. бр.112 от 29 Ноември 2002г., изм. ДВ. бр.119 от 27 Декември 2002г., изм. ДВ. бр.120 от 29 Декември 2002г., изм. ДВ. бр.8 от 28 Януари 2003г., доп. ДВ. бр.42 от 9 Май 2003г., изм. ДВ. бр.67 от 29 Юли 2003г., доп. ДВ. бр.95 от 28 Октомври 2003г., изм. ДВ. бр.112 от 23 Декември 2003г., изм. ДВ. бр.114 от 30 Декември 2003г., изм. ДВ. бр.12 от 13 Февруари 2004г., изм. ДВ. бр.21 от 16 Март 2004г., доп. ДВ. бр.38 от 11 Май 2004г., изм. ДВ. бр.52 от 18 Юни 2004г., изм. ДВ. бр.53 от 22 Юни 2004г., изм. ДВ. бр.69 от 6 Август 2004г., изм. ДВ. бр.70 от 10 Август 2004г., изм. ДВ. бр.112 от 23 Декември 2004г., изм. ДВ. бр.115 от 30 Декември 2004г., изм. ДВ. бр.38 от 3 Май 2005г., изм. ДВ. бр.39 от 10 Май 2005г., изм. ДВ. бр.76 от 20 Септември 2005г., изм. ДВ. бр.102 от 20 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.103 от 23 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.104 от 27 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.105 от 29 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.17 от 24 Февруари 2006г., изм. ДВ. бр.30 от 11 Април 2006г., изм. ДВ. бр.34 от 25 Април 2006г., изм. ДВ. бр.56 от 11 Юли 2006г., изм. ДВ. бр.57 от 14 Юли 2006г., изм. ДВ. бр.59 от 21 Юли 2006г., изм. ДВ. бр.68 от 22 Август 2006г., попр. ДВ. бр.76 от 15 Септември 2006г., изм. ДВ. бр.82 от 10 Октомври 2006г., изм. ДВ. бр.95 от 24 Ноември 2006г., изм. ДВ. бр.102 от 19 Декември 2006г., изм. ДВ. бр.105 от 22 Декември 2006г., изм. ДВ. бр.41 от 22 Май 2007г., изм. ДВ. бр.52 от 29 Юни 2007г., изм. ДВ. бр.64 от 7 Август 2007г., изм. ДВ. бр.77 от 25 Септември 2007г., изм. ДВ. бр.97 от 23 Ноември 2007г., изм. ДВ. бр.100 от 30 Ноември 2007г., изм. ДВ. бр.109 от 20 Декември 2007г., изм. ДВ. бр.113 от 28 Декември 2007г., изм. ДВ. бр.33 от 28 Март 2008г., изм. ДВ. бр.43 от 29 Април 2008г., изм. ДВ. бр.67 от 29 Юли 2008г., изм. ДВ. бр.69 от 5 Август 2008г., изм. ДВ. бр.89 от 14 Октомври 2008г., изм. ДВ. бр.102 от 28 Ноември 2008г., изм. ДВ. бр.109 от 23 Декември 2008г., изм. ДВ. бр.23 от 27 Март 2009г., изм. ДВ. бр.25 от 3 Април 2009г., изм. ДВ. бр.35 от 12 Май 2009г., изм. ДВ. бр.41 от 2 Юни 2009г., изм. ДВ. бр.42 от 5 Юни 2009г., изм. ДВ. бр.93 от 24 Ноември 2009г., изм. ДВ. бр.95 от 1 Декември 2009г., изм. ДВ. бр.99 от 15 Декември 2009г., изм. ДВ. бр.103 от 29 Декември 2009г., изм. ДВ. бр.16 от 26 Февруари 2010г., изм. ДВ. бр.19 от 9 Март 2010г., изм. ДВ. бр.43 от 8 Юни 2010г., изм. ДВ. бр.49 от 29 Юни 2010г., изм. ДВ. бр.58 от 30 Юли 2010г., изм. ДВ. бр.59 от 31 Юли 2010г., изм. ДВ. бр.88 от 9 Ноември 2010г., изм. ДВ. бр.97 от 10 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.98 от 14 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.100 от 21 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.45 от 14 Юни 2011г., изм. ДВ. бр.60 от 5 Август 2011г., изм. ДВ. бр.77 от 4 Октомври 2011г., изм. ДВ. бр.100 от 20 Декември 2011г., изм. ДВ. бр.7 от 24 Януари 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 Март 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.38 от 18 Май 2012г., изм. ДВ. бр.40 от 29 Май 2012г., доп. ДВ. бр.44 от 12 Юни 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.58 от 31 Юли 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.81 от 23 Октомври 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.89 от 13 Ноември 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.94 от 30 Ноември 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.99 от 14 Декември 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.15 от 15 Февруари 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.20 от 28 Февруари 2013г., доп. ДВ. бр.70 от 9 Август 2013г., изм. ДВ. бр.98 от 12 Ноември 2013г., доп. ДВ. бр.104 от 3 Декември 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.106 от 10 Декември 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.109 от 20 Декември 2013г., изм. ДВ. бр.111 от 27 Декември 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.1 от 3 Януари 2014г., изм. ДВ. бр.18 от 4 Март 2014г., изм. ДВ. бр.27 от 25 Март 2014г., изм. ДВ. бр.35 от 22 Април 2014г., изм. ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014г.

§ 1. Член 68 се изменя така:

„Придобиване право на пенсия

Чл. 68. (1) Право на пенсия за осигурителен стаж и възраст се придобива при навършване на възраст 60 години и 8 месеца за жените и 63 години и 8 месеца за мъжете и осигурителен стаж 34 години и 8 месеца за жените и 37 години и 8 месеца за мъжете.

(2) В случай че лицата нямат право на пенсия по ал. 1, те придобиват право на пенсия при навършване на възраст 65 години и 8 месеца за жените и за мъжете и не по-малко от 15 години действителен осигурителен стаж.“

§ 2. Създава се чл. 68а със следното съдържание:

„Пенсии за осигурителен стаж и възраст в намален размер

Чл. 68а. (1) Лицата, които нямат право на пенсия по чл. 68, ал. 1, могат да се пенсионират, при условие че недостигащите им възраст и/или осигурителен стаж са до 24 месеца от определените по чл. 68, ал. 1.

(2) При отпускане на пенсия по ал. 1 лицата не могат да ползват правото по чл. 9а, ал. 2.

(3) Лицата, на които е отпусната пенсия по ал. 1, нямат право на пенсия по чл. 68, ал. 1 и 2.”

§ 3. В чл. 70 се правят следните изменения:

1. Ал. 1 се изменя така:

„(1) Размерът на пенсията за осигурителен стаж и възраст се определя както следва:

1. размерът на пенсията по чл. 68, ал. 1 и 2 се определя, като доходът, от който се изчислява пенсията, се умножи със сумата, образувана от: по процент 1,1 на сто, а от 1 януари 2017 г. – 1,2 на сто за всяка година осигурителен стаж и съответната пропорционална част от процента за месеците осигурителен стаж;

2. размерът на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68а се определя по реда на т. 1, като за всеки недостигащ месец възраст и/или осигурителен стаж по чл. 68, ал. 1 намалението е с 0,4 на сто;

3. ако лицата са придобили право на пенсия по чл. 68, ал. 1 и продължават да работят след датата на придобиване на правото, без да им е отпусната пенсия, за всяка година осигурителен стаж след тази дата процентът е 3, а от 1 януари 2012 г. - 4, и съответната пропорционална част от тези проценти за месеците осигурителен стаж. Процентът за всяка година осигурителен стаж след датата на

придобиване на правото по чл. 68, ал.1 се определя за действителен календарен осигурителен стаж, без превръщане, придобит след 31 декември 2006 г.”.

2. Ал. 8 се изменя така:

„(8) Размерът на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 2 не може да бъде по-малък от 85 на сто от минималния размер по ал. 7, а по чл. 68а не може да бъде по-малък от 90 на сто от минималния размер по ал. 7.”

§ 4. В чл. 94 се създава ал. 4 със следното съдържание:

„(4) Пенсиите по чл. 68а се отпускат от датата на подаване на заявлението.“

§ 5. В чл. 102 се създава ал. 6 със следното съдържание:

“(6) При преизчисляване на пенсиите по чл. 68а по реда на ал. 1, 2, 3 и 5 размерът на намалението, определено съгласно чл. 70, ал. 1, т. 2, не се променя.”

ЗАКЛЮЧИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

§ 6. Законът влиза в сила от 1 януари 2015 г.

Вносител:

МОТИВИ

Към ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА КОДЕКСА ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ

Вече е ясно, че до края на годината (2014) няма реална визия какво да се прави с пенсионната ни система, ще мислим отново в бъдеще. Затова е необходимо да спрем необмислени, немотивирани, неконсенсусни и неприемливи мерки в системата, които водят до сериозни напрежения в обществото. Това налага спиране изпълнението на „плана“ за увеличаване на пенсионната възраст и изискуемия за пенсиониране осигурителен стаж, до разглеждането на различните варианти за пенсионна реформа, разработвани от експерти в консултативния съвет към социалния министър и приемане на най приемливия за обществото вариант, който да бъде прилаган в бъдеще, без значение коя политическа формация е на власт.

Провежданите през последните години „пенсионни реформи“ отдаваха приоритет на увеличаването на пенсионната възраст и продължителността на осигурителния стаж, без да се отчита продължителността живота, състоянието на пазара на труда, здравословното състояние на работната сила, както и условията на труд. „Ускоряването“ на „пенсионната реформа“ в края на 2011 г. чрез едновременното увеличаване на пенсионната възраст и необходимия осигурителен стаж за придобиване право на пенсия ограничиха значително достъпа до пенсионната система. Това от своя страна не доведе до някаква осезаема стабилизация на системата, а само до увеличаване на реалната възраст за придобиване на право на пенсия. Като резултат работещите в България реално се пенсионираха по-късно в сравнение с преобладаващата част от страните в Европейския съюз, като тази разлика започна да става все по-осезаема от началото на 2012 г. с оглед на по-високия изискуем осигурителен стаж. Реалната възраст, на която лицата се пенсионираха в България е 64 години и 5 месеца за мъжете и 61 години и 3 месеца за жените и е значително по-висока от средната в Европейския съюз, където за мъжете тя е 61 години и 7 месеца, а за жените е 61 години и 3 месеца. Трябва да имаме предвид и факта, че в България средната продължителност на живота е с около 7 години по-ниска в сравнение с със средното равнище в Европейския съюз. За мъжете тя е 70,62 години, а за жените е 77,55 години.

Погледнато от друга гледна точка, затруднения достъп до пенсионната система и неблагоприятните процеси на пазара на труда допринасят за значителен контингент от работната сила в предпенсионна възраст, който няма алтернатива и остава без работа.

Тези хора са едни от най-засегнатите от безработицата. Това показват данни на Евростат, според които повече от половин милион българи между 55 и 64 години са били икономически неактивни през 2013 г. като по голямата част от тях са били жени. Статистиката показва, че хората в тази възрастова група масово в целия ЕС се намират в такова положение. Темата "безработица" е особено чувствителна за тях, тъй като останат ли без работа, трудно намират нова. Трудно стигнат и до пенсия, тъй като условията за пенсиониране се затягат с всяка изминала година. Тези хора не са търсени на пазара на труда и никой не би инвестирал в преквалификацията им, а са извървели достойно трудовия си път. Една гъвкавата форма на ранно пенсиониране би дала възможност да започнат да вземат пенсията си по-рано и да водят нормален начин на живот.

Във връзка с това предлагаме от 1 януари 2015 г. да се преустанови процеса на едновременното увеличение на пенсионната възраст и необходимия осигурителен стаж за придобиване на пенсия. По този начин ще се намалят негативните ефекти от предприетите мерки в областта на пенсионната система от 2000 г. и особено тези в края на 2010 г. и 2012 г., които основно засягат едни и същи поколения. Същевременно, след провеждането на анализ на ефектите от тяхното прилагане, е необходимо да бъдат предприети последващи устойчиви промени

Законопроектът предвижда и да се направи комбинация между недостигащ осигурителен стаж и по-ниска възраст и това да бъде общо до 24 месеца спрямо изискуемите условия за пенсиониране по чл. 68 от КСО. По този начин ще се предостави възможност за избор на лица, в т.ч. и дълготрайно безработни, или по друга причина останали без работа и без право на парични обезщетения за безработица, да се пенсионират предсрочно, вместо да търсят варианти за получаване на други социални плащания, като инвалидни пенсии, социални помощи и др.

Предлага се размерът на предсрочната пенсия да се определя по формулата за нормална пенсия като за всеки месец, недостигащ до навършване на стандартната възраст или стаж, намалението да бъде с 0,4 на сто, като по този начин максималното намаление на пенсията може да достигне до 9,6 на сто. Изчисленията за коригиращия коефициент са съобразени със средната продължителност на получаване на пенсиите и времето за възстановяване на тези предсрочни разходи в бюджета на ДОО.

Ясно е, че лицата, които ще се възползват от гъвкавата форма на пенсиониране, няма да го направят поради факта, че искат да получават намалена пенсия през целия си живот, а защото на пазара на труда липсва заетост за хората в предпенсионна възраст. Ако ние приемем една такава промяна в КСО и дадем възможност за гъвкаво

пенсиониране, освен всичко друго, това ще освободи работни места и ще се даде път и на млади хора да намерят работа.

В едно такова предложение има финансова и икономическа логика. Практиката показва, че подобни възможности има в частните пенсионни фондове – образно казано това е като отпускане на кредит на траншове в продължение на две години, който след това се изплаща чрез удръжки от пенсията. Ако се направят и най прости и общи разчети на намалението на размера на пенсията при сегашната очаквана продължителност на живота в България ще стане ясно, че частен пенсионен фонд вероятно би предложил съвсем малко по-неизгодни условия, например намалението на пенсията при пенсиониране 2 години по-рано би било малко по-голямо. Сумата, която ще е необходима годишно, не е драматично голяма. Точната сума е изключително трудно прогнозируема, но като цяло, предвид увеличаването на продължителността на живота тази мярка би имала в средносрочен план практически нулев бюджетен ефект, а допълнителната социална полза от нея освен в предоставянето на възможност за избор на бъдещите пенсионери е и в по-бързото освобождаване на работни места за младите. Късното пенсиониране отчасти облекчава натиска върху пенсионната система, но от друга то задържа по-дълго работни места, които иначе по естествен начин биха се освободили за следващите поколения. Всичко това може да се мотивира и с това, че се подпомага младежката заетост и в бъдеще се предотвратява натиска върху пенсионната, социалната и другите публични системи, когато тези (сега млади) хора ще разчитат на социалното подпомагане, поради това, че няма да им достига стаж за пенсиониране. Разбира се и тук, както и във всичко останало в икономиката, става дума по-скоро за намирането на баланс, отколкото за готови универсални рецепти.

Да не забравяме, че възможност за гъвкаво пенсиониране с намален размер у нас беше въведена в средата на 1990 г. за определени категории лица. Става въпрос за чл. 9 от отменения Закон за пенсиите, който просъществува около 2 години, след което беше отменен.

При предходното наше предложение в тази посока Националният осигурителен институт (НОИ) изготви дългосрочна актюерска прогноза с цел оценка на финансовия ефект от предлаганата промяна в ал.3 на чл. 68 и т. 2 към ал. 1 на чл. 70 от КСО, което дава възможност за пенсиониране с намален размер на пенсията при недостигащи възраст и/или осигурителен стаж. При условие че предложението се приеме, това би увеличило броя на новоотпуснатите пенсии от ДОО, а от тук и разходите за тези пенсии, като лицата, засегнати от предложението могат да се разделят на 3 групи:

- в първата група са лицата, навършили възрастта по чл. 68 ал.1, на които не им достигат до две години стаж, се дава възможност да

се пенсионира преди 65 г., но с намален размер на пенсията. През 2014 г. от тази възможност биха се възползвали мъжете на възраст между 63 г. и 8 месеца и 65 г., както и жените на възраст между 60 г. и 8 месеца и 65 г. Лицата на посочените възрасти, които отговарят на условията от предложението през 2014 г. са около 3 хиляди, а допълнителните средства за 2014 г. са около 5,9 млн. лв.

- във втората група са лицата с достатъчен осигурителен стаж, но ненавършена възраст за пенсиониране, на лицето се дава право да се пенсионира до две години по-рано с намален размер по 0,4% за всеки недостигащ месец. От 1 януари 2014 г. възрастта за пенсиониране по чл. 68 ал. 1 остава съответно 63 г. и 8 месеца за мъжете и 60 г. и 8 месеца за жените. През 2014 г. от тази възможност биха се възползвали предимно мъжете на възраст между 61 г. и 8 месеца и 63 г. и 8 месеца, както и жените на възраст между 58 г. и 8 месеца и 60 г. и 8 месеца. Очакваният допълнителен брой на новите пенсии през 2014 г. е около 10 хиляди. Необходимите допълнителни средства за изплащането на пенсиите на тези лица са около 24,6 млн. лв. за 2014 г.

- в третата група са лицата, на които не им достига едновременно стаж и възраст, но не повече от 24 месеца. За тази група няма възможност да се изчисли ефект, поради липса на данни за осигурителната история на осигурените лица. Оценките са, че това ще бъдат преди всичко лица, които доброволно ще се възползват от това право, а няма да са притиснати от икономически причини. При всички обстоятелства ще се увеличи разходът за пенсии с отчитането и на тази група.

Разчетите за допълнителните разходи са направени при среден размер на новоотпуснатите пенсии за осигурителен стаж и възраст – 319 лв. месечно. За лицата, които ще се възползват от предложената възможност за гъвкаво пенсиониране е предвидено намаление в размера на пенсията средно за 12,5 месеца, като средната пенсия за тях е 303 лв.

Очакваният общ ефект за една година от въвеждането на възможност за лица, които нямат право на пенсия по ал.1 на чл. 68 да придобиват това право при условие недостигащите им възраст и/или осигурителен стаж да са до 24 месеца от установените по ал.1, но за сметка на по-нисък размер на пенсията, е увеличение в броя на новоотпуснатите пенсии с около 13 хил. и изисква допълнителни средства за 2015 г. от около 30,5 млн.лв.

Отново трябва да се обърне внимание, че намалената пенсия ще се получава до края на живота и в дългосрочен план трябва да се очаква известно минимално намаление в разходите за пенсии на лицата, навършили пенсионна възраст, в сравнение с текущото законодателство, което не предвижда отпускане на пенсии в намален размер.

От актюерска гледна точка размерът на намалението с 0,4% за всеки недостигащ месец е коректно, тъй като общата сума на пенсиите, която би получило лицето до края на живота си в случай на пенсиониране при навършване на законовата пенсионна възраст и в случай на пенсиониране с две години по-рано, но с намален размер, е приблизително еднаква при предвиденото намаление.

Предложеният законопроект няма да окаже негативни ефекти върху финансовата устойчивост на пенсионната система. Това, разбира се, по никакъв начин не отменя нуждата да се предприемат действия относно дългосрочния дефицит в пенсионната система и да се потърсят устойчиви и приемливи за обществото решения за нея.

Вносител: